

Szakmai beszámoló a 204108/01521 azonosító számú pályázathoz

**„A fordulat évei Komárom-Esztergom vármegyében 1944–1949 között”
című konferencia megrendezése**

A konferencia megvalósításának eredményessége:

A Magyar Nemzeti Levéltár Komárom-Esztergom Megyei Levéltára 2018. november 08-án „A fordulat évei Komárom-Esztergom vármegyében 1944–1949 között” címmel rendezett tudományos konferenciát a Komáromi Városháza dísztermében (2900 Komárom, Szabadság tér 1.) Összegezeként megállapítható, hogy pályázati célunkat – a helyi társadalom és oktatási intézmények megszólítása – sikerült megvalósítanunk, mivel a megye szovjetizálásának (1944-1949) történetét országos, illetve helytörténeti kitekintésben ismertető előadók az előzetesen tervezett 70-80 főnél is nagyobb létszámú közönséget, 85 érdeklődőt vonzottak rendezvényünkre. Ez egyrészt a közérdeklődést felkeltő témaválasztáson és az eredményes PR tevékenységen túl annak köszönhető, hogy konferenciánkra előadói minőségben olyan országosan és helyi szinten elismert történészek, levéltáros kollégák fogadták el felkérésünket, akiknek legfrissebb kutatási eredményei számos, múltunk iránt fogékony személy - levéltáros kollégák, a komáromi közgyűjteményi társintézmények munkatársai, pedagógusok - érdeklődését felkeltették. Valamint a komáromi oktatási intézményekkel kialakított jó kapcsolatainknak (levéltár-pedagógiai foglalkozások) köszönhetően a helytörténet iránt érdeklődő tanulóifjúság is jelentős létszámban jelent meg rendezvényünkön.

A megrendezésre került konferencia szakmai vonatkozású tapasztalatai:

Előadóink körülbelül 30 perces előadások keretében ismertették a levéltári forrásbázison nyugvó, Magyarország szovjetizálásának (1944–1949) történetét bemutató legújabb kutatásaik eredményét.

Molnárné Dr. Taár Izabella a Komárom-Esztergom Megyei Kormányhivatal Komárom Járási Hivatalának hivatalvezetője köszöntőjét követően az előadások sorát **Dr. Palasik Mária** (osztályvezető; Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára) nyitotta meg „A magyar parlament 1944-1949” című előadásával. Rövid kortörténeti ismertetőt követően a közönség részletes betekintést nyert az 1944-1949 közötti Magyarország parlamentáris életébe. A háború dúlásainak nyomát magán viselő ország a térség egyik legdemokratikusabb választását tudta lebonyolítani a szovjet jelenlét ellenére, melynek meghatározó pontja volt az 1945. évi VIII. törvény, mely az első cenzus nélküli választást tette lehetővé minden 20. életévét betöltött állampolgár számára nemtől függetlenül. A biztatóan induló demokrácia azonban a parlamenti pártok és a Független Kisgazda Párt fokozatos ellehetetlenítésével az évek során diktatúrába fordult. Ahogyan az előadó fogalmazott: „Szomorú, hogy a próbálkozó demokrácia az ő demokrataival így bánt.”

Dr. Soós Viktor Attila (történész; Nemzeti Emlékezet Bizottsága) „Az egyházi iskolák államosítása” címmel tartott előadásában megfogalmazta, hogy az egyházak küzdelme már egészen 1945-től megfigyelhető, hiszen míg a Kommunista Párt a népi demokratikus erőket

szerette volna hatalomra juttatni az élet minden területén, a magyarországi egyházak már ekkor tartottak az őket érintő megszorításoktól, így biztosítékot szerettek volna függetlenségük megőrzésére. A földreform az egyházi birtokokat nem csak a földterületnek elvesztése végett érintette hátrányosan, hanem ezen birtokok voltak intézményhálózatuk fenntartásának elengedhetetlen alapjai. Félelmük realizálódott, az 1945-ben működő több mint 6500 egyházi intézményből a vizsgált korszak végére a katolikus és protestáns egyházak összesen kevesebb, mint 20 intézményt működtetnek összesen.

Dr. Wencz Balázs (igazgató, főlevéltáros; Magyar Nemzeti Levéltár Komárom-Esztergom Megyei Levéltára) „Három választás Komáromban (1945, 1947, 1949)” című előadásában az 1945-ös a választásokon induló pártok ismertetését követően pontos képet adott az érdeklődő közönségnek a térség legdemokratikusabb választásáról. A 16 választókerületből Fejér-Komárom-Esztergom vármegye 7-es számú kerületében a fennmaradt iratok alapján a szám szerinti megoszlás mellett, jól megfigyelhető a nők szavazatának súlya az első általános és titkos választáson, melyet az 1945. évi VIII. törvény tett lehetővé. Ugyanezen törvény módosítása volt az, mely lehetőséget teremtett 1947-ben az adminisztratív visszaélésekre országsszerte. Felhívta a figyelmet, hogy a kékcédulák visszaélései mellett fontos kihangsúlyozni a választási jegyzék névsorának mesterséges alakítását, melyek következtében számos polgárt kizártak a szavazásból, így a parlamenti patkó végül nem a polgárok valódi meggyőződését tükrözte. Mindezek után az 1949-es választás már egy megrendezett „színjáték” volt a közös listás szavazás által.

A rövid kávészünetet követően a rendezvény második felének előadásait **Horváth Attila** (igazgatóhelyettes, főlevéltáros; Magyar Nemzeti Levéltár Komárom-Esztergom Megyei Levéltára) kezdte meg „A szovjet hadsereg Komárom-Esztergom vármegyében” című előadásával. A szovjet hadsereg Magyarországon állomásozó alakulatai és a hazai lakosság között kezdetektől fogva ellentétekben gazdag időszakot vizsgálhatunk. Mint megtudtuk, ezen atrocitások megnyilvánulási formái a nők ellen elkövetett erőszakos cselekedetek, a kényszermunkára elhurcolt polgári lakosság, a kitelepítések mellett formát öltött többek között a közigazgatás újjászervezésének irányításában is. Szovjeteknek köszönhette kinevezését például Komárom város polgármestere, de akár a csonka Komárom vármegye alispánja is. A Szövetséges Ellenőrző Bizottság tevékenykedése során beleavatkozik a belügyekbe, de mindezek mellett nem elhanyagolható a szovjet alakulatoknak a magyar gazdaságot érintő károkozása sem.

Tóth-Péter Veronika (segédlevéltáros; Magyar Nemzeti Levéltár Komárom-Esztergom Megyei Levéltára) „Mindszenty József bebörtönzése a megyei források tükrében” címmel tartott előadást. Mindszenty József sorsörténetének egyik legfőbb alakító eseménye, az ellene irányuló üldözéseket lezáró letartóztatása és bebörtönzése. A bíboros rendszerellenes magatartásával került az államhatalom figyelmébe, hiszen több ponton szembe helyezkedett a hirdetett elvekkkel és tervekkel, melynek hangot is adott. Tiltakozott az egyházi intézmények államosítása, a hitoktatás korlátozása, a német kitelepítések, a politikai rendőrség működése ellen. Nyílt fellépése egyértelművé tette a párt számára, hogy a magyar katolikus egyház integrálása a rendszerbe egy ilyen vezetővel az lehetetlen, így eltávolítása és társadalmi szerepvállalásának ellehetetlenítése volt a cél, melyet 1948. karácsonyán bekövetkezett letartóztatása és 1949-ben megszületett ítélete (életfogytiglani fegyház) által értek el.

Kovács Péter (levéltáros; Magyar Nemzeti Levéltár Komárom-Esztergom Megyei Levéltára Komáromi Fióklevéltára) „Komárom újjáépítése 1945-1949 között” című felszólalásából megtudhattuk, Komárom városa többszörös stratégiai célpontként a háború bombatámadásainak kiemelt célpontja volt. A dunai közlekedés fontos állomása, illetve a két partot összekötő hídjai véget fontos stratégiai célpont, melyek a várost ért támadásokból is megmutatkoznak. A város komoly károkat szenvedett lakóépületeinek, közigazgatási intézményeinek és stratégiaileg fontos helyeinek támadásával, hiszen az 1944-es

légitámadásoknak áldozatul esett a vasúti teherpályaudvar, a németek kiszorítása alkalmával felrobbantott Duna híd (mely következtében a város két részre szakadt közigazgatási szervei a túlparton maradv). A Nemzeti Bizottság megalakulását követően kezdődik meg a romeltakarítás és helyreállítás a háború sújtotta városban, melyet 1945-ben helyreállítási munkaterv alapján kiviteleznek, és melyhez 135.000 pengő újjáépítési segítyt kap a város. A város küzdelmeit innentől kezdve a lakásügy megoldása, a közegészségügy ellátása, az állategészségügy kérdéseinek rendezése, hadisegély, árvízvédelem, építkezések, tűzoltás, oktatás megszervezése jelentették.

A konferencia megrendezését a Nemzeti Kulturális Alap Igazgatósága **500.000 Ft.** összegű vissza nem térítendő pénzforrással támogatta, amely összeget a támogatott fél az általa 2018. 11. 08. napon megrendezésre került, **204108/01521** azonosító szám alatt nyilvántartásba vett pályázati cél megvalósítására, azaz fent megnevezett konferencia megrendezésére használt fel a támogatási szerződésben foglaltak betartásával. A támogatási szerződés 10. pontjában meghatározott PR rendelkezések szerint jártunk el. Ld. meghívó, alábbi linken mellékelve:

http://mnl.gov.hu/mnl/keml/hirek/a_fordulat_evei_komarom_esztergom_varmegyeben_1944_1949_kozott

A támogatási szerződés 17. pontjának rendelkezéseit betartva a támogatás összegét az alább feltüntetett jogcímekre fordítottuk:

- előadói tiszteletdíj és járulékai:	325.995 Ft.
- csoportos étkeztetés:	124.501 Ft.
- személyszállítási költség:	44.450 Ft.
- reklám-és propagandaköltség:	4.950 Ft.

A támogatási szerződés 17/c. pontjában foglalt kötelezettségeinket teljesítve a rendezvényünkről készített részletes szöveges ismertetőt és képdokumentációt a Magyar Nemzeti Levéltár honlapján (www.mnl.gov.hu) közzétettük és a szakmai beszámolóhoz az alábbi linken mellékeljük:

http://mnl.gov.hu/mnl/keml/hirek/a_fordulat_evei_komarom_esztergom_varmegyeben_1944_1949_kozott_0

Esztergom, 2018. december 4.

Dr. Wencz Balázs
megyei levéltár-igazgató